

KOULUNKÄYNTIKYKY – MITÄ IHMETTÄ SE TARKOITTA?

Anita Puustjärvi

lastenpsykiatrian palvelulinjajohtaja, KYS

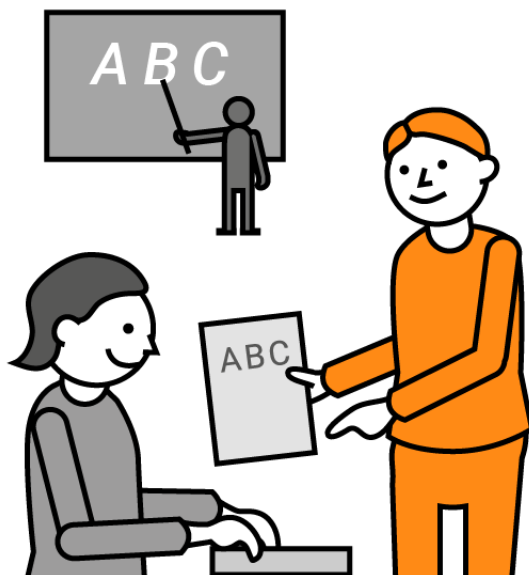
MIKÄ IHMEEN KOULUNKÄYNTIKYKY?

- epämääräinen ja tilannesidonnainen käsite
- aiemmin käytettiin usein käsitettä koulukuntoisuus
- usein otetaan esille tilanteessa, jossa toivotaan oppilaan koulunkäyntitaukoa
- verrataan usein työkykyyn

OPETTAJA OPETTAA, OPPILAS OPIN SAA

oppilas

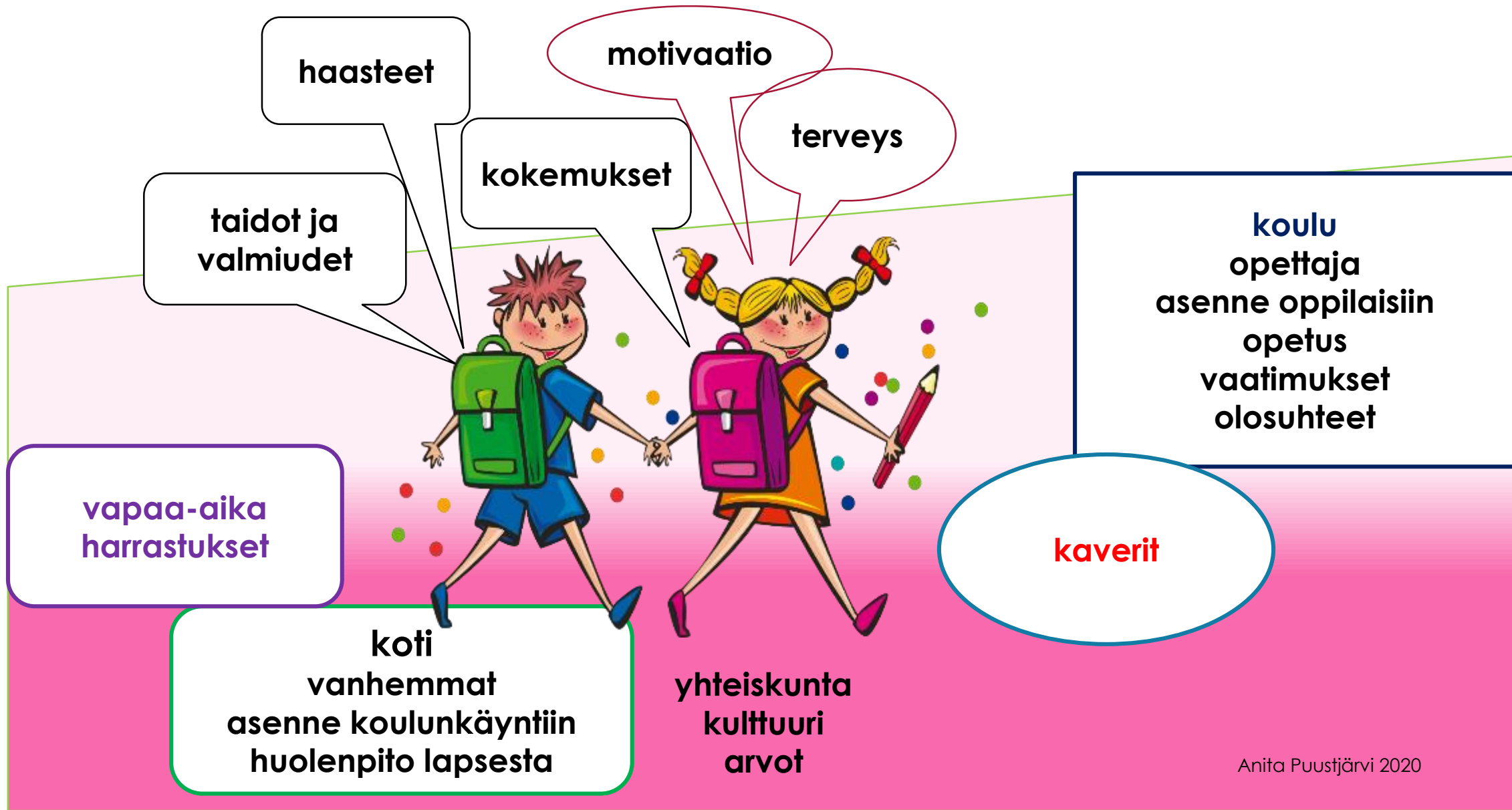
- oppivelvollisuus
  - oikeus saada opetusta
  - opetuksen järjestäjän velvoitteet
- elatus vanhempien vastuulla
  - ei korvausta sairausloman ajalta
- aivot ja taidot kehittymässä
- kokemusta ja ratkaisumalleja rajallisesti
- kehitysikä vs kronologinen ikä
- tarve saada ohjausta ja suojelua

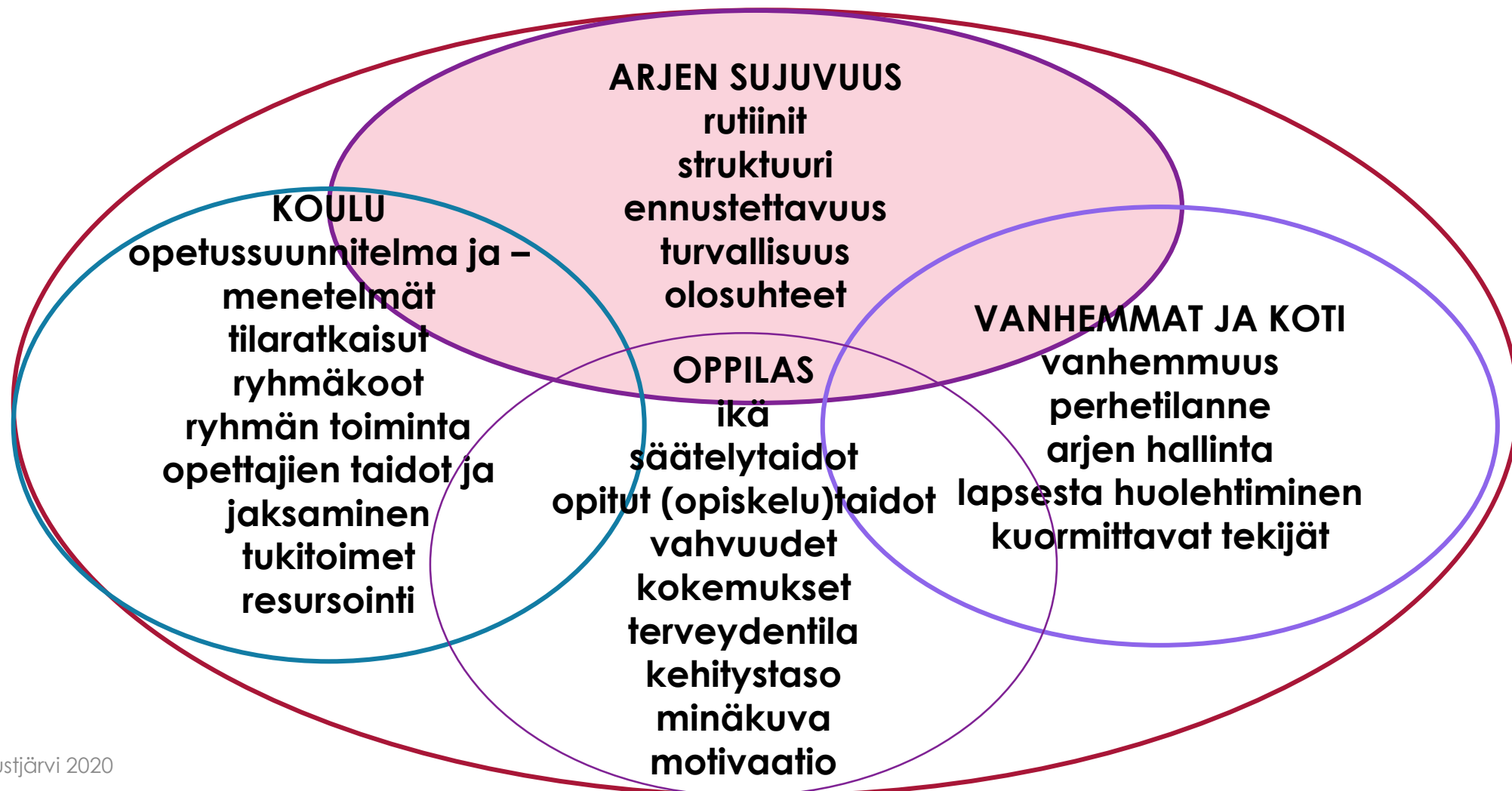
opettaja

- työvelvoite palkkaa vastaan
  - työehtosopimus
  - työnantajan velvoitteet
- elatus ensisijaisesti omalla vastuulla, toissijaisesti yhteiskunnan vastuulla
  - korvaus sairausloman ajalta
- aivot valmiit, taitoja omaksuttu
- kokemusta sekä opittuja ja omaksuttuja ratkaisu- ja toimintamalleja kertynyt
- kognitiivinen kapasiteetti on ollut riittävä kouluttautumiseen
- kyky ohjata ja suojella

MILLÄ EVÄILLÄ KOULUUN?

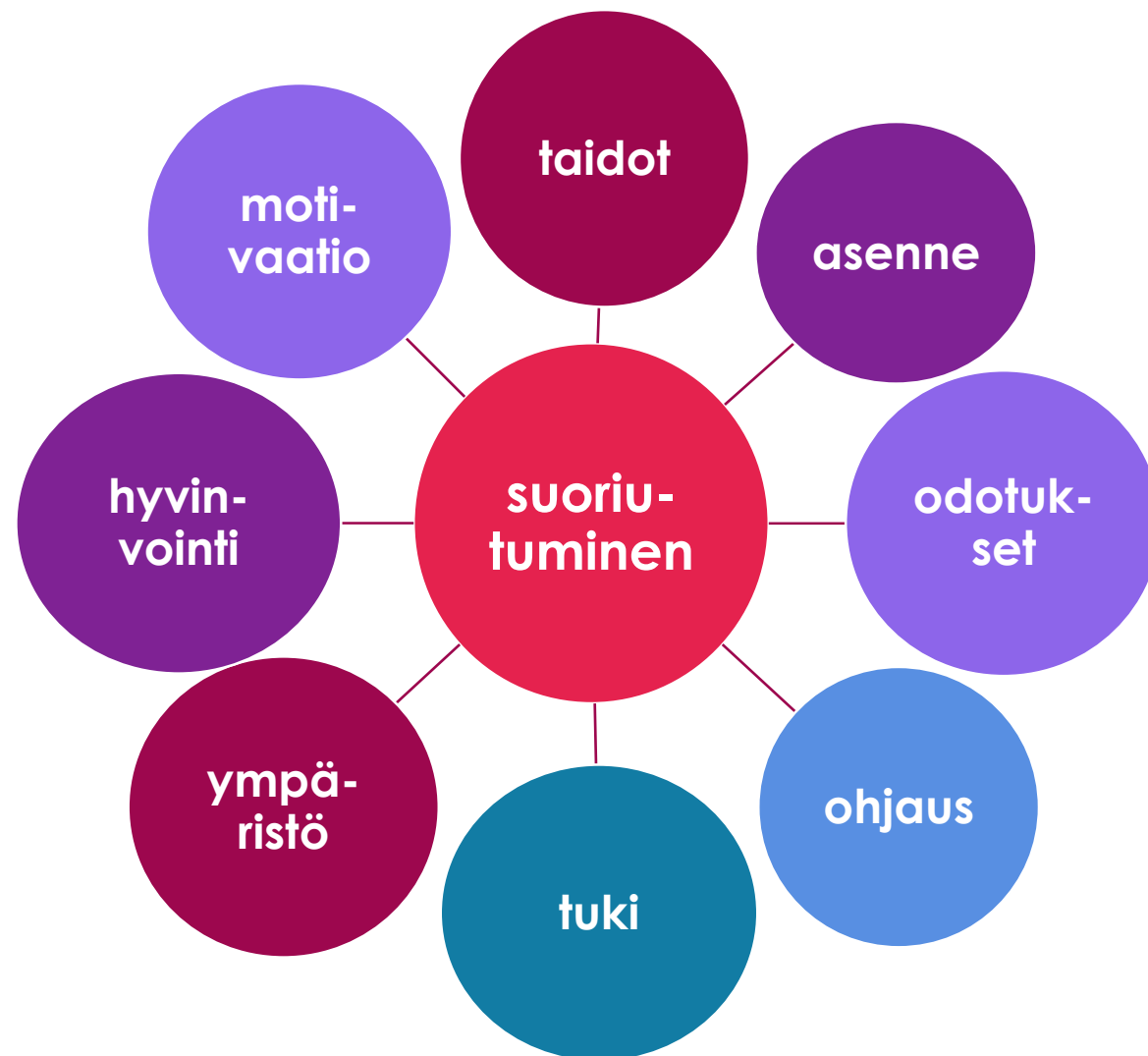

KOULUNKÄYNNIN SUJUMISEEN VAIKUTTAVAT

TOIMINTAKYKY

- kouluvuosien aikana lapsi omaksuu koululaistaitoja sekä muodostaa käsityksen itsestään oppijana ja opiskelijana
  - opiskelustrategiat
- toimintakyky vaihtelee tilanteen, terveydentilan, kontekstin ja ajankohdan mukaan
- toimintakykyyn vaikuttavat mm
  - toiminnanohjauksen taidot, jotka kypsyvät vähitellen lapsuuden aikana
  - stressi
  - motivaatio
- sopiva vaatimustaso tukee toimintakykyä

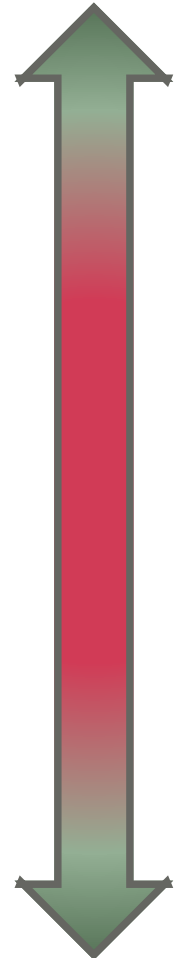

MITÄ KOULUNKÄYNTIKYKY ON?

- **koulun käymiseen tarvitaan esimerkiksi kykyä**
  - **käydä koulussa (konkreettinen koulunkäyntikyky?)**
    - olla oikeaan aikaan oikeassa paikassa
    - huolehtia ikätasoisella tavalla tavaroista ja tehtävistä
    - toimia ryhmässä
  - **oppia asioita (opiskelukyky)**
    - omaksua tietoa ja taitoja oman kyvykkyyden mukaisesti
    - ottaa vastaan ohjausta
  - **toimia tilanteeseen sopivalla tavalla (toimintakyky)**
    - suunnitella ja toteuttaa tekemisiä
    - ratkaista ongelmia
    - säädellä tunteita ja käyttäytymistä ikä- ja kehitystason mukaisella tavalla
- **koulunkäyntikyky = suoriutuminen koulunkäynnistä?**

OPIKSELUKYVYN ASTEET

- **hyvä opiskelukyky:**
  - koulunkäynti ja oppiminen onnistuvat (tarvittavin tukitoimin)
  - energiaa riittää muuhunkin
- **osittainen opiskelukyky:**
  - oppiminen vaatii ponnistelua ja vie voimavaroja
  - alkaa ilmetä stressi- tai käytösoireita
  - tukitoimia joudutaan tehostamaan tai tekemään erityisjärjestelyjä
- **riittämätön opiskelukyky:**
  - opiskelu ei onnistu tai vaatii kohtuuttomasti ponnistelua
  - riittävästä tukitoimista huolimatta opiskelu ei onnistu tai etene
    - tukitoimia ei hyödynnetä (esimerkiksi jos niistä kieltäydytään) tai ne eivät auta
  - poissaolo, käytös- tai tunneoireet estävät opiskelua/oppimista
  - kaikki voimavarat tarvitaan ajankohtaisesta tilanteesta selviytymiseen, esim. akuutti kriisitilanne

**Oppilaan
terveydentila**

**Elämäntilanne
huolenpito
stressi**

**Opiskeluympäristö,
ryhmä ja ops**

**Oppilaan
voimavarat
ja vaikeudet**

**Koulun-
käynti-
kyky**

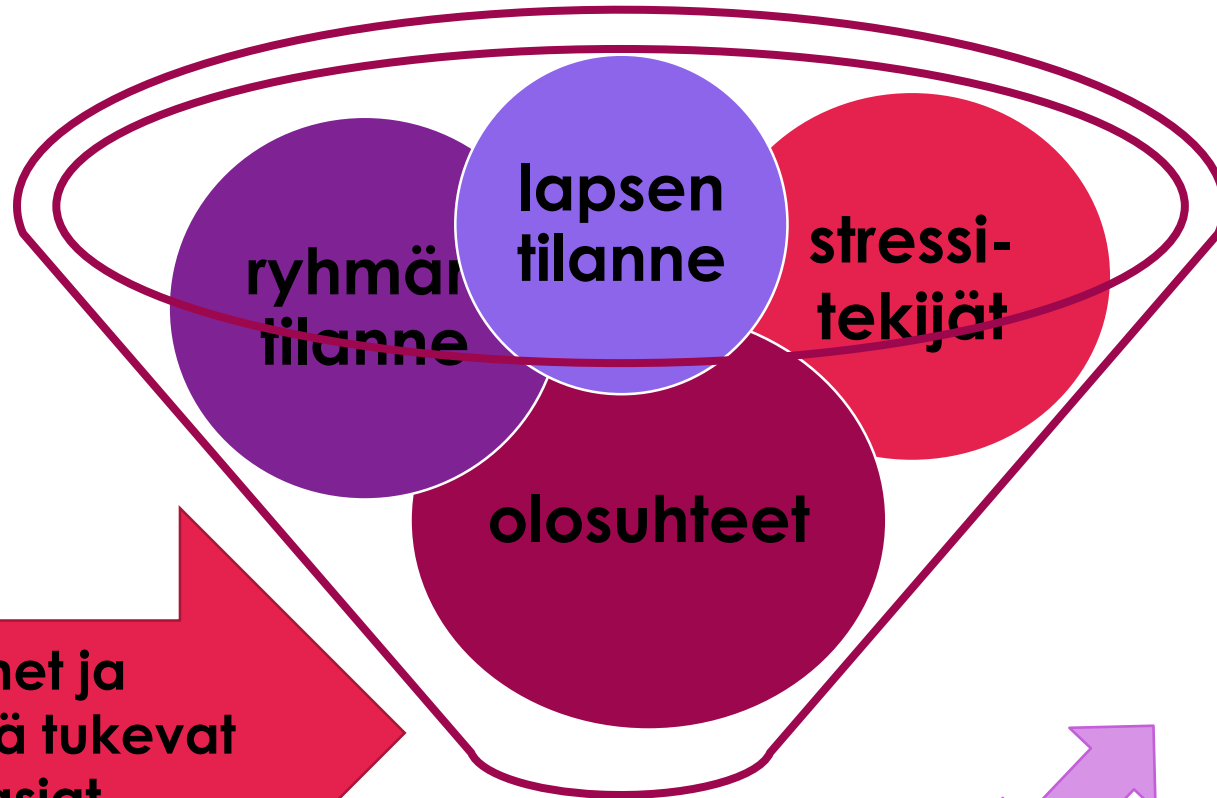
**Opetuksen
toteutus ja
tukitoimet**

**Oppilaan
taidot ja
toimintakyky**

**muut tekijät
oppilaan
motivaatio
opettajan
jaksaminen**

**Koulun saama
tuki ja ohjaus**

KOULUNKÄYNTIKYKY ON MONEN TEKIJÄN SUMMA

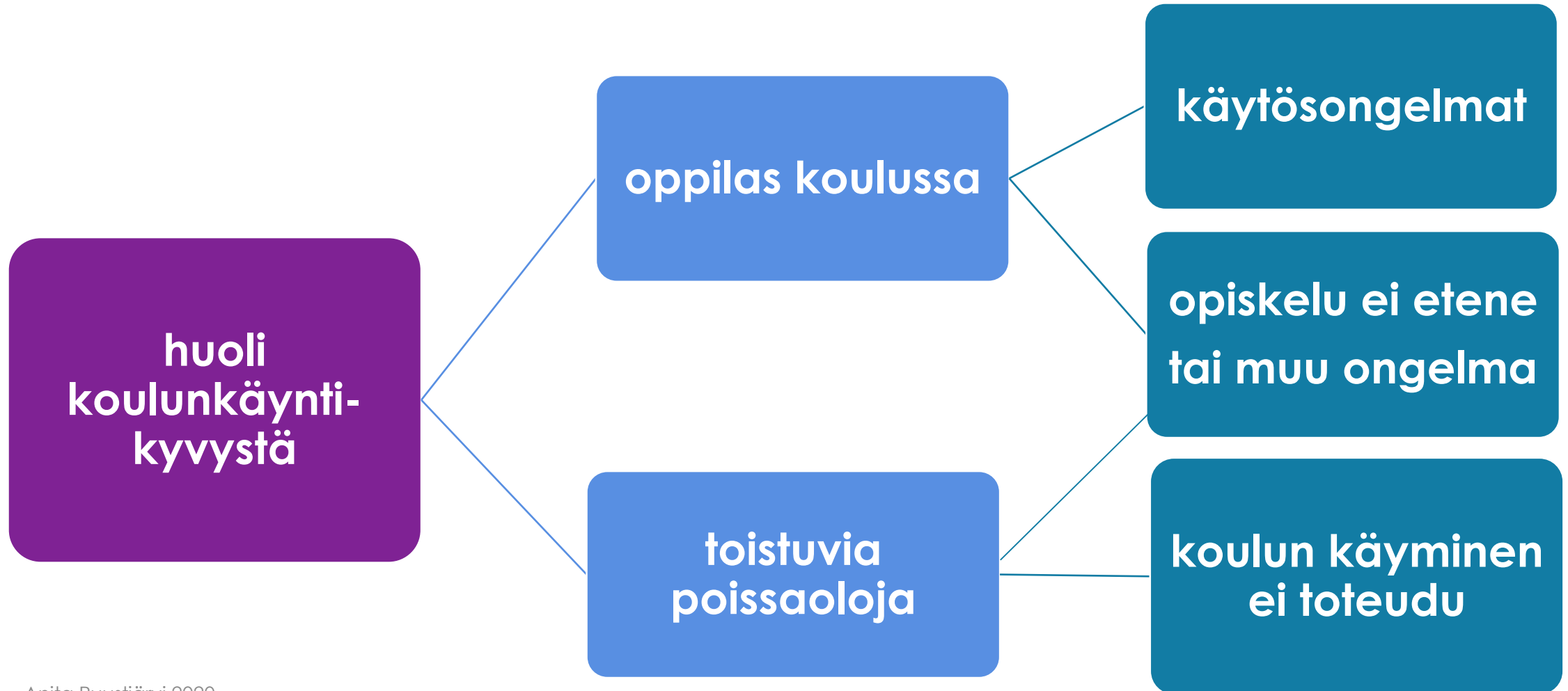
tukitoimet ja selviytymistä tukevat muut asiat

koulunkäyntityky

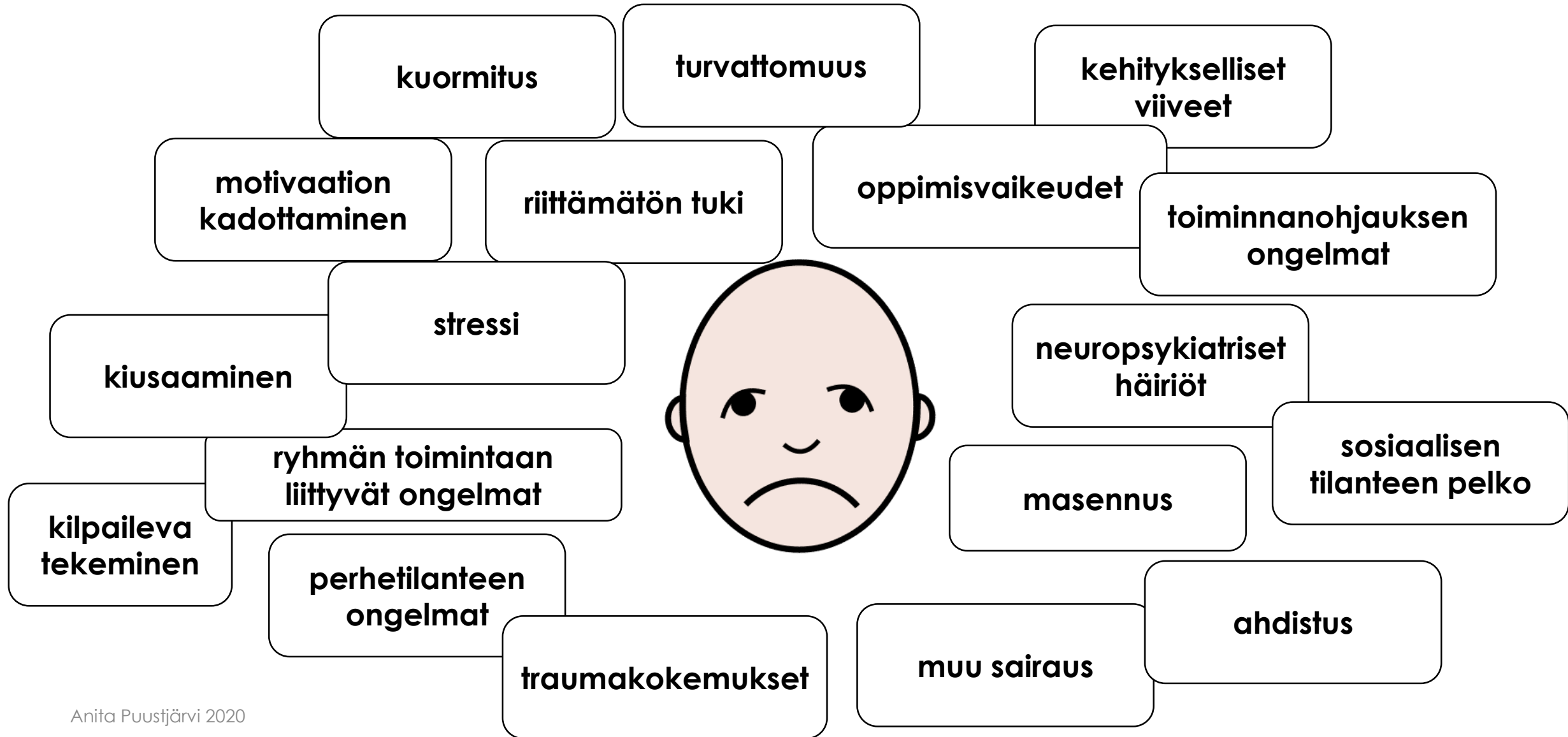
määritelmä, asenteet, odotukset

arvion merkitys ja seuraukset

KOULUNKÄYNTIKYVYN ONGELMAT

MIKSI KOULUNKÄYNTI EI SUJU?

TAUSTALLA ON YLEENSÄ USEITA TOISIINSA VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Anita Puustjärvi 2020

MIKSI KOULUNKÄYNTIKYKYÄ HALUTAAN ARVIOIDA?

- onko taustalla
- oppilaan tarve
  - tauko koulunkäynnistä tai erityisjärjestelyt esim sairauden vuoksi
  - tukitoimien riittämättömyys
- ryhmän tarve
  - häiriökäyttäytyminen?
  - muiden turvallisuus?
- opettajan tarve
  - vuorovaikutuksen hankaluus?
  - oppimisen hitaus suhteessa ryhmään?
  - epävarmuus toimintatavasta?
  - väsymys (siis opettajan)?

KOULUNKÄYNTIKYVYN ARVIOINNISTA

- kenen tarpeita ratkaisu palvelee?
- mihin ratkaisulla pyritään?
- koulunkäytikyvyn arvio tehdään moniammatillisesti
  - ulkopuolisen toimijan havainnoista voi olla apua (konsultoiva opettaja, koulupsykologi, kuraattori tms)
- **diagnoosi ei määritä koulunkäytikykyä**
- oppilaalla on aina oikeus saada perusopetusta!

**OLENNAINEN KYSYMYKSI:
MITÄ TARVITAAN KOULUNKÄYNTIKYVYN
PALAUTUMISEEN?**

•

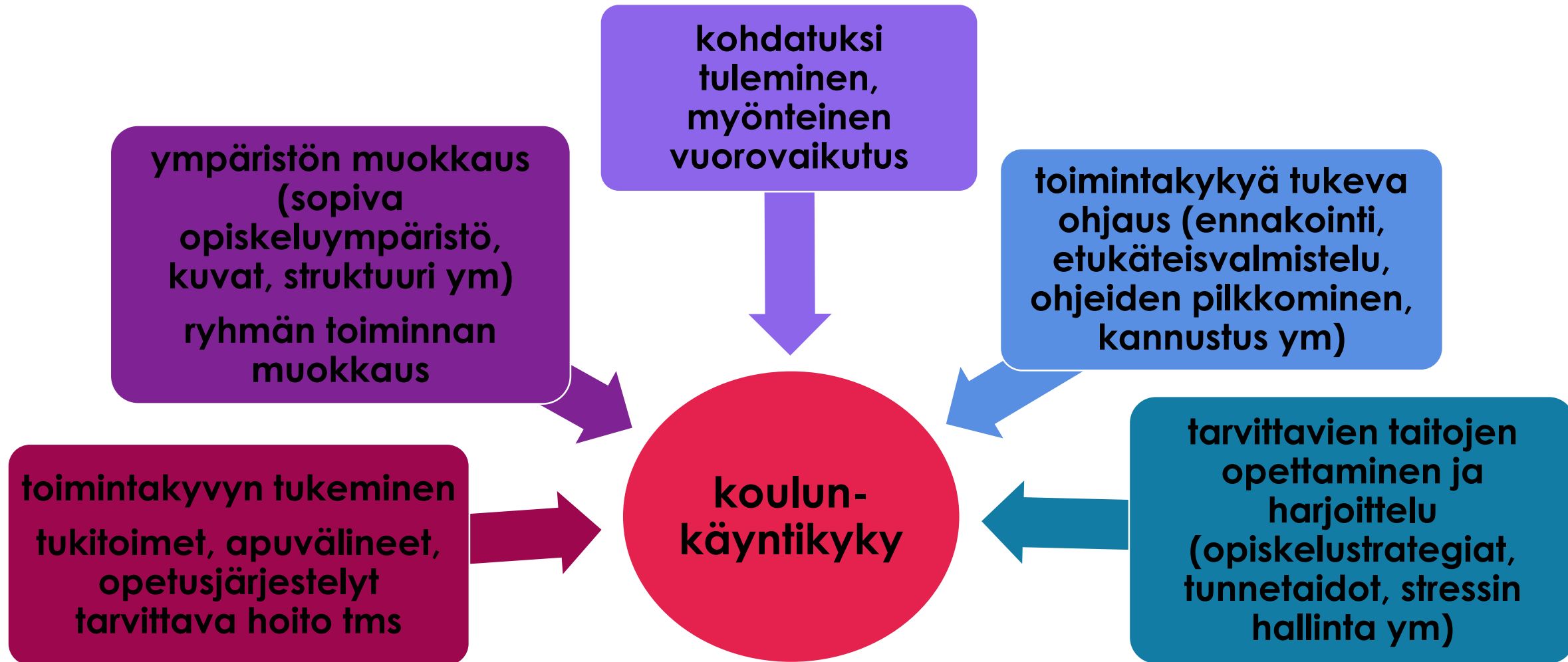
KOULUNKÄYNTIKYVYN TUKEMINEN

- **mitä koulunkäyntikyvystä on olemassa ja mitä puuttuu?**
- millaisia seikkoja ongelman taustalta löytyy?
- mikä on tavoite?
- mitä olisi mahdollista tehdä toisin?
- mihin on mahdollista vaikuttaa?
- mitä oppilas itse ehdottaa ratkaisuksi?
- kokeilu: jos jokin ei toimi, kannattaa kokeilla jotain muuta
- yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

KOULUNKÄYNTIKYVYN TUKEMISEN KESKEISET ELEMENTIT

Anita Puustjärvi 2020

KOULUNKÄYNTIKYVYN ASTE JA TUEN TARVE

hyvä

- jos koulunkäyntikyky on ollut pitkään hyvä ja käytössä on tukitoimia, tarkista tarve, mahdollisesti asteittainen purkaminen
- ei tarvetta muutoksille
- jos koulunkäyntikyvyssä alkaa olla vaihtelua, arvioi ennakoivien tukitoimien tarve (ympäristön vaikutus, pedagoginen tuki, muu syy)

osittainen

- ajoittaiset vaikeudet: selvitä syyt, käynnistä viimeistään nyt tarvittavat tukitoimet
- jos ongelmat jatkuvat, tarkista tukitoimien toteutuminen ja riittävyys
- jos ongelmat vaikuttavat vaikeutuvan, tehosta tukitoimia, lisää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa (moniamm. yksilöllinen oh)

riittämätön

- akuutti tilanne: laaja-alainen arvio, tukitoimien ja avun järjestäminen, koulunkäyntitauko
- pitkittyvä tilanne: tuen ja avun tehostaminen, koulunkäyntijärjestelyjen tarkistaminen, moniammatillisen yhteistyön tiivistäminen

KOULUNKÄYNTITAUKO VOI OLLA TARPEEN, JOS

- **lapsi ei sairauden vuoksi jaksaa opiskella (esim. vakava masennus, muu jaksamiseen vaikuttava ongelma)**
  - **sairauden oireet estävät opiskelua tai koulun käymistä (anoreksia, ahdistus, vakavat käytösoireet)**
  - **sairauden hoito sitä vaatii (syöpähoidot, joskus lääkitysmuutokset)**
- **elämäntilanteessa on huomattavasti voimavaroja vievä asia (kriisitilanne, esim. läheisen menetys)**
- **oppilaan aggressiivinen käytös aiheuttaa vaaratilanteita ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen käyttäytyminen toistuu**
- **joissakin tilanteissa myös, jos ryhmän tilanne on kärjistynyt**
  - **on tarkoin mietittävä, miten tilanteeseen puututaan**
- **mutta ei opettajan väsymyksen vuoksi (siis oppilaan koulutauko)**

HUOLELLA MIETITTÄVÄ

- mahdollisen poissaolon pituus ja opetuksen järjestäminen sen aikana
- mitä muutoksia koulussa tarvitaan, jotta koulunkäynti onnistuisi (nyt, sairausloman, erottamisen tai sairaalajakson jälkeen)?
  - ympäristö
  - toimintatavat
  - ryhmän tilanne
  - opettajan ohjaus ja tukeminen
- jos paluu nykyiseen ryhmään ei ole mahdollinen, miten koulupaikan järjestäminen etenee?
- millaisia tukitoimia ja/tai hoitoa oppilas tarvitsee? Entä perhe?

VAIHTOEHTOJA, KUN KOULUN KÄYMINEN EI ONNISTU

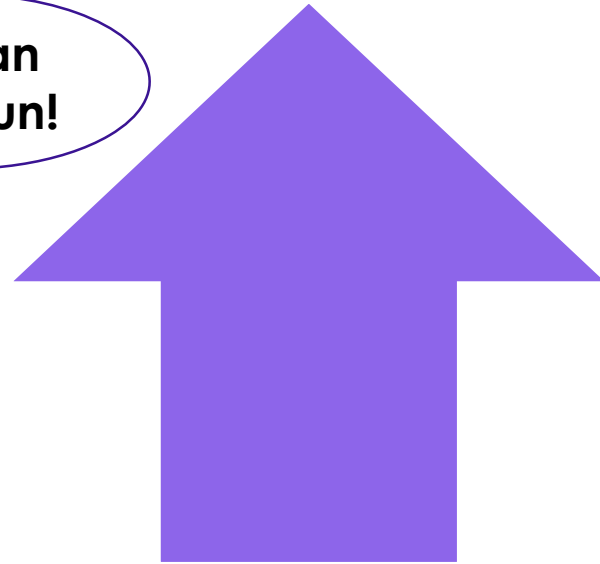
- pedagogiset järjestelyt
  - koulupäivän lyhentäminen, VSOP
- erityiset koulunkäynnin järjestelyt
  - kotiin viety opetus
  - emo-luokat
  - sairaalaopetus
  - Valteri-koulujen tukimuodot (www.Valteri.fi)
- määräaikainen erottaminen koulusta (rehtorin päätöksellä), POL 36 §
  - miten koulunkäynti järjestetään?
- (vanhemman oppilaalle anoma vapautus koulunkäynnistä)
- sairausloma on mahdollinen, jos se on sairauden hoidon kannalta tarpeen
  - perusopetuslaki ei tunne oppilaan sairauslomaa
- muut tuki- ja hoitomuodot, sosiaalitoimen tukimuodot

RIITTÄÄKÖ KOULUN KUNTO?

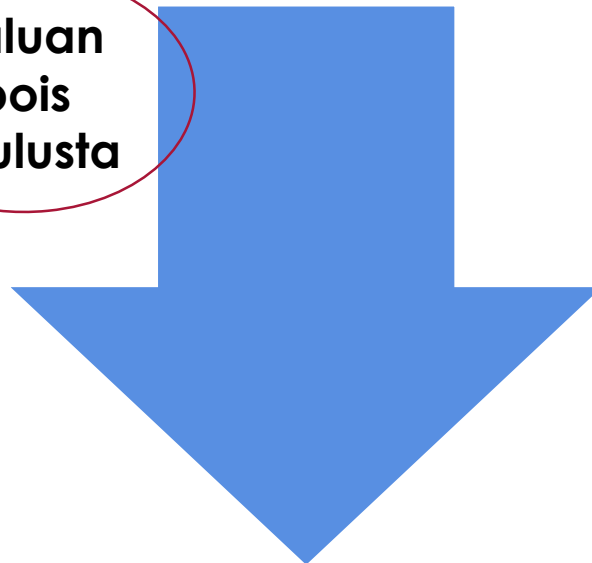
- onko koulussa mahdollisuus vastata erilaisten lasten tarpeisiin pedagogisin ja ohjauksellisin keinoin?
  - kolmiportaisen tuen asteet ja niiden soveltaminen
  - mahdollisuus esteettömään opiskeluun
- millaiset ovat
  - resurssit?
  - asenteet ja arvot?
  - pedagogiset menetelmät?
  - yhteistyösuhteet vanhempiin, muihin tahoihin?
- miten on varauduttu kriisitilanteisiin?
- entä millaista tukea opettajat ja ohjaajat saavat?
  - onko mahdollisuuksia kouluttautumiseen ja työnohjaukseen?
  - toimiiko yhteistyö eri tahojen välillä?
  - mikä on aikuisten jaksaminen?

MIHIN SUUNTAAN OHJATAAN?

koulunkäynnin onnistuminen

- huomataan vahvuudet ja asiat, joissa tarvitaan tukea
- ympäristöä muokataan, jotta oppilas voisi onnistua
- ratkaisuja on mahdollista löytää
- mitä voisimme tehdä, jotta oppilas voi jatkaa?

koulusta pois

- huomataan vaikeudet ja ongelmat
- oppilaan pitäisi muuttua
- tilanteen ratkaiseminen kuuluu jollekulle muulle, jossain muualla
- mitä voisimme tehdä, jotta oppilas saadaan muualle?

KUKA AUTTAA?

OPPILASHUOLTO
yhteisöllinen OH
monialainen yksilökohtainen OH
kiusaamiseen puuttuminen

KOULU
pedagoginen tuki
opetusjärjestelyt
kohtaaminen
innostaminen

kaverit:
asenne
koulun-
käyntiin

KOULU/OPIKSELUTERVEYDENHUOLTO
PERUSTERVEYDENHUOLTO
PERHENEUVOLA
PERHEKESKUS
kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja
hyvinvoinnin edistäminen
sairauksien ja häiriöiden tunnistaminen
alkuvaiheen hoito
seuranta

PERHE
huolenpito
kannustus koulunkäyntiin
koulunkäynnin arvostus
yhteistyö eri tahojen kanssa

ERIKOISSAIRAANHOITO
monimutkaisempien tai vaativien
häiriöiden diagnosointi ja hoito
sairaalahoito

SOSIAALIPALVELUT
erilaiset tukitoimet
kotipalvelu, perhetyö,
tukihenkilö ja -perhe
lastensuojelu

NUORISOTYÖ

POLIISI
Ankkurityöryhmä

YKSIN EI TARVITSE SELVIYTYÄ

- huolehdi omasta jaksamisestasi
  - traumakokemusten merkitys ja hoito
  - konsultaatit ja työnohjaus
- mikään taho yksin ei voi ratkaista monimutkaisia ongelmia
- kun ongelma ei ratkea, kutsu kaverit avuksi!
- verkostoituminen mahdollistaa voimavarojen ja osaamisen yhdistämisen ratkaisun löytämiseksi
- salassapito ei estä yhteistyötä
- toistuviin ongelmallisiin tilanteisiin kannattaa laatia yhteisiä toimintamalleja

**MITEN TOIVOISIN TOIMITTAVAN,
JOS KYSEESSÄ OLISI OMA LAPSI?**